

Hudobná výchova „pod taktovkou“ Jozefa Klocháňa

Juraj Ruttkay

Organizátor hudobnej kultúry v školách, dirigent detských, mládežníckych a učiteľských speváckych zborov, autor a upravovateľ detských a tanečných piesní a zborových skladieb slovenských, nemeckých, francúzskych, maďarských a ruských, pôvodca rozhlasových relácií, metodických listov, notograf, propagátor „spievajúcich škôl“, znalec fonetiky, aktívny člen speváckych zborov a človek pevný vo viere Jozef Klocháň patril ku generácii hudobných pedagógov, ktorá v neľahkých rokoch realizácie myšlienky polytechnického typu škôl (po roku 1953) tvorivou činnosťou presadzovala mimoriadne dôležité poslanie hudobnej výchovy na základnom stupni všeobecného vzdelávania. Na podporu svojej reformnej myšlienky využil rozhlas ako jedno z možných médií rozširovania hudobnej kultivácie detí a mládeže.

Jozef Klocháň pochádzal z hornooravskej obce Mútne.¹ Narodil sa 29. marca 1916 v rodine učiteľa, školského inšpektora a organistu Ferdinanda Klocháňa. Ferdinand pôsobil od roku 1919 ako školský inšpektor pre Bardejov a Svidník, od roku 1930 v Prešove a nasledovalo pôsobenie v pozícii riaditeľa ľudovej školy v Kremnici. Bol predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej v Bardejove. Písal básne, ktoré uverejňoval v časopisoch *Národná stráž*, *Náš kraj* a *Priateľ dietok*. Matka Mária Katreniaková pracovala ako poštmajsterka. Jozef mal deväť súrodencov. Ako trojročný sa s rodinou presťahoval do Bardejova, kde jeho otec získal už vyššie uvedené miesto školského inšpektora. V rodinnom prostredí sa muzicírovalo. Otec hral na harmóniu, deti hrali na husliach a matka spievala. Mladí súrodenci Klocháňovci hrali dodnes obľúbené husľové duetá Jacquesa Féréola Mazasa a Ignaza Josepha Pleyela. Jozef navštevoval ľudové školy v Bardejove a Nitre (1922 – 1926), Gymnázium v Nitre a Prešove (1926 – 1934).² Maturoval na Učiteľskom ústave v Spišskom Podhradí (1934 – 1935). Na gymnaziálne štúdiá v Nitre a Prešove a na kompozičné začiatky si Jozef Klocháň spomína nasledujúco:

„I na gymnáziách sa vtedy spievalo – na nitrianskom pod vedením profesora Stupku, v Prešove v speváckom zbere ‚Smetana‘, ktorý vtedy viedol profesor Vrbovský. Ten mi aj ochotne pomáhal a radil pri prvých ‚samoukových‘ skladateľských pokusoch a uvádzal ma do základov harmónie. Skladateľskú prvotinu – pieseň ‚Mojej mamičke‘ som vytvoril na vlastný text ako septimán (študent siedmej triedy gymnázia).

Vyšla v Dusíkovom hudobnom vydavateľstve v r. 1942, na gramoplatňu ju naspieval František Krištof Veselý so sprievodom rozhlasového sláčikového orchestra (v mojej inštrumentácii) s dirigentom Michalom Knechtsbergerom.⁴³

Štúdium hudobnej výchovy pre tretí stupeň ukončil na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave (1952 – 1955). Patril k žiakom len o tri roky staršieho Viliama Fedora, autora prvej *Metodiky hudobnej výchovy* (1954) v bývalom Československu.⁴⁴ Klocháň bol jazykovo disponovaný. Okrem materinského slovenského jazyka ovládal ruský, maďarský, poľský, nemecký, francúzsky, anglický a taliansky jazyk. Jazykové zručnosti využil pri prekladoch textov cudzojazyčných piesní, resp. zborových úprav piesní do slovenského jazyka. Účinkoval ako učiteľ a riaditeľ v ľudových školách v Malej Lehote pri Novej Bani, Nevoľnom, Piargách a Tekovskej Breznici (2. september 1935 – 30. september 1941). Na uvedených učiteľských pracoviskách získal praktické skúsenosti s vyučovaním hudby a spevu a s vedením detských speváckych zborov. Bol aktívnym učiteľom a v miestach svojho pôsobenia buď rozvíjal činnosť existujúcich detských speváckych zborov, alebo tieto telesá zakladal. O štyridsať rokov neskôr v časti *Ako začať svojho Metodického almanachu* ako prvého z dvoch dielov publikácie *Dievčenský spevácky zbor Plameň* (1977) uviedol vlastnú reflexiu o činnosti speváckych zborov. Zhrnul ju do niekoľkých výstižných bodov:

„Činnosť detského speváckeho zboru má byť: systematická a pravidelná, uvážene, zodpovedne, dlhodobe a perspektívne plánovaná.“⁴⁵

Po šiestich rokoch učiteľskej profesie nastúpil na základnú vojenskú prezenčnú službu (1. október 1941 – 15. marec 1943), odkiaľ sa na krátke polročné obdobie vrátil na učiteľský post do Malej Lehoty (16. marec 1943 – 31. august 1943).

Jeden rok účinkoval ako pracovník hudobného odboru Matice slovenskej v Martine (1. september 1943 – 31. august 1944). Vďaka tomuto ročnému intermezzu nadobudol praktické zručnosti v matičnom vydavateľstve. Pôsobil totiž ako vedúci notografického oddelenia – pripravoval notové podklady do tlače.⁴⁶ Zároveň ako lyrický tenorista sa stal členom martinského Slovenského spevokolu, ktorý po jednoročnom vedení Jozefom Kresánkom, referentom Hudobného odboru Matice slovenskej, prevzal jeho nástupca Alexander Hirner. Praktické skúsenosti z notografie uplatnil Klocháň neskôr, keď do detských časopisov *Ohník*, *Zornička*, *Včielka* a *Svet* pripravoval do tlače piesne. Takisto svoj hlasový fond rozvíjal ako externý člen Speváckeho zboru Slovenskej filharmónie (1952 – 1976) a člen Speváckeho zboru slovenských učiteľov (1963 – 1972).

Z Martina viedli Klocháňove kroky opäť do školstva. Krátko vyučoval v Hodruši-Hámroch (pôv. Dolné Hámre; 1944 – 1945), kde založil detský spevácky zbor. Sedem rokov pôsobil ako učiteľ a riaditeľ ľudovej školy vo Vrbine (1945 – 1952). Vo Vrbine založil a viedol Miešaný spevácky zbor učiteľov. Skúsenosť využil pri organizovaní Okresného učiteľského spevokolu v Čalove, dnešnom Veľkom Mederi. Od septembra 1952 svoju umeleckú, pedagogickú a organizačnú činnosť realizoval v Bratislave.

Na odporúčanie Eugena Suchoňa sa stal vedúcim hudobného oddelenia Ústredného domu pionierov a mládeže Klementa Gottwalda v Bratislave (1. september 1952 – 31. august 1960). Vedúcu funkciu nevykonával sediac v kancelárskom kresle, ale túto dobovú prestížnu funkciu si plnil svedomito ako praktický skúsený hudobný pedagóg. Založil a viedol prvý mimoškolský spevácky zbor na Slovensku, viaceré hudobné krúžky a detský orchester.⁴⁷ Keďže v roku 1960 odmietol podpísať vyhlásenie

o vystúpení z cirkvi, nemohol so zlým kádrovým posudkom ďalej vykonávať vedúcu funkciu v Ústrednom dome pionierov a mládeže. Opätovne však vstúpil do školských služieb. Päť rokov účinkoval ako učiteľ hudobnej výchovy v Základnej deväťročnej škole na Vazovovej ulici v Bratislave (1. september 1960 – 30. november 1965). Ako dirigent žiackych speváckych zborov začal realizovať svoju myšlienku priniesť spev do škôl. Založil a viedol spevácke zbory Iskrička (pre 1. až 3. ročník), Plamienok (pre 4. a 5. ročník), Plameň (pre 6. až 8. ročník) a Vatra (pre 9. až 11. ročník). Detské spevácke zbory úspešne viedol až do roku 1979. Od 30. novembra 1965 až do odchodu do dôchodku (1980) pracoval ako vedúci Kabinetu hudobnej výchovy Krajského pedagogického ústavu v Bratislave. V roku 1970 spolu s Vojtechom Jakubíkom, riaditeľom Konzervatória v Žiline a vedúcim Speváckeho zboru slovenských učiteľov, a so skladateľom filmovej hudby Jurajom Lexmannom odborne spolupracoval na príprave čiernobieleho zvukového 18-minútového dokumentárneho filmu Spevácky zbor slovenských učiteľov, ktorý režijne pripravil Vojtech Andreášsky.

Nadálej sa však venoval práci zbornajstra detského speváckeho zboru Plameň, s ktorým realizoval množstvo koncertov, vystúpení a akadémií, ako aj koncertných zájazdov v zahraničí, napríklad v Poľsku, Maďarsku, Nemecku, Belgicku, Rakúsku a inde.⁸

Spevácky zbor bol i „cvičným“ telesom, na ktorom Jozef Klocháň demonštroval svoje praktické dirigentské skúsenosti ako inštruktor mladých a začínajúcich zbornajstrov v rámci aktivít Krajského pedagogického ústavu vo vtedajšom Západoslovenskom kraji, napríklad v okrese Senica (1975)⁹ alebo na Gymnáziu v Zlatých Moravciach.

Klocháň so 48-členným speváckym zborom Plameň sa zúčastnil aj III. ročníka prázdninového školenia dirigentov detských speváckych zborov, ktoré sa realizovalo 5. – 19. júla 1970 v Domove Speváckeho zboru slovenských učiteľov v Trenčianskych Tepliciach pod vedením Krajského pedagogického ústavu v Bratislave. Inštruktormi boli Jozef Potočár z Pedagogickej fakulty v Trnave, Jozef Vakoš, vicedirigent Speváckeho zboru slovenských učiteľov, Jaroslav Cyrus, dirigent detského speváckeho zboru v Jirkove, hlasovú výchovu viedla Margita Ďurindová z Pedagogickej fakulty v Nitre a Dana Kubrická, učiteľka vtedajšej Ľudovej školy umenia a členka Lúčnice. Ako tzv. cvičné skladby boli použité dvoj- a trojhlasné diela Zdenka Mikulu, Alfréda Zemanovského, Ondreja Francisciho, Jozefa Klocháňa, Vladimíra Bokesa a Petra Ebena. Na záver školenia sa konal koncert speváckeho zboru Plameň pod Klocháňovým vedením.¹⁰

Takisto sa zúčastnil kurzov výchovy amatérskych zbornajstrov, ktoré sa konali v Tatranskej Kotline v dňoch 20. – 27. augusta 1970. Na kurzoch boli prítomní Alexander Moyzes, Alfréd Zemanovský, Jozef Klocháň, Jozef Vakoš, Anton Cíger, Ján Strelec, MUDr. Ivan Šurina, Svetozár Štúr a ďalší.¹¹

Zároveň realizoval tzv. školenia učiteľov hudobnej výchovy, ktoré prebiehali počas letných prázdnin a niekoľko ročníkov sa uskutočnilo práve v Zlatých Moravciach, napríklad 2. – 8. júla 1972. Úvodný referát predniesol Jozef Klocháň ako vedúci Kabinetu hudobnej výchovy a ako lektorky účinkovali Edita Višňovská z Pedagogickej fakulty v Trnave (o metodike spevu) a Mária Žikavská, inšpektorka národného výboru hlavného mesta Bratislavy (o metodike počúvania hudby).¹² V tom istom čase sa v Zlatých Moravciach konal aj piaty ročník školenia zbornajstrov detských speváckych zborov. Ako cvičný zbor opätovne poslúžil Dievčenský spevácky zbor Plameň z Bratislavy.¹³

V dňoch 17. – 23. júla 1972 v Trenčianskych Tepliciach sa Klocháň zúčastnil II. hudobno-pedagogického seminára učiteľov hudobnej výchovy, ktorý pripravil Krajský

pedagogický ústav v Bratislave v spolupráci so Slovenskou spoločnosťou pre hudobnú výchovu. Seminár bol zameraný na využitie Orffovho inštrumentára a iných ľahko-ovládateľných nástrojov v hudobnej výchove. Klocháň predniesol referát na tému *O uplatňovaní komunistickej výchovy v hudobnej výchove*. Lektormi na seminári boli Ladislav Daniel, Ladislav Burlas, Juraj Hatrík, Petr Jistel, Štefan Kantor a Ľuba Šikulová.¹⁴

Významnou súčasťou Klocháňových aktivít bolo členstvo v porotách súťaží zborového spevu. Osvetový ústav v Bratislave usporadúval Národný festival detského a mládežníckeho zborového spevu. Jednotlivé ročníky prebiehali v rôznych mestách Slovenska, napríklad v Levoči, Žiline, Ružomberku a inde. Na treťom ročníku uvedeného festivalu v Ružomberku Klocháň zasadal v porote s Bohuslavom Valaštanom (predsedom), Antonom Buranovským, Jozefom Potočárom a Alfrédom Zemanovským.¹⁵

Z veľkého počtu koncertných vystúpení speváckeho zboru Plameň uvedme účinkovanie so Slovenským filharmonickým zborom pod vedením Jána Máriu Dobrodinského a so sólistami Jaroslavom Meierom (organ), Antonom Ilzenbergerom (čembalo), Jarmilou Smyčkovou (soprán), Cecíliou Lévaiovou (soprán), Yvetou Czihalovou (alt), Ľudovítom Buchtom (tenor), Hansom-Joachimom Rotzschom (tenor) a Reném Tučkom (barytón). Telesá a sólisti uviedli 13. a 14. apríla 1967 v Koncertnej sieni Slovenskej filharmónie v Bratislave pri príležitosti dvadsiateho výročia vzniku Slovenského filharmonického zboru *Nešpory* Claudia Monteverdiho.¹⁶

So speváckym zborom sa zúčastňoval súťaží a festivalov, napríklad celoslovenského festivalu *Mládež spieva* 19. – 21. júna 1969 v Žiline¹⁷ alebo súťaže *O Zlatý veniec mesta Bratislavy* (1978).¹⁸ Z medzinárodných úspechov môžeme uviesť absolútne víťazstvo na súťaži v belgickom Neerpelte (1. – 3. mája 1970).¹⁹ Takisto sa podieľal na nahrávaní diel slovenských skladateľov, napríklad dobovo poplatnej a obľúbenej *Piesne šťastných detí* Dezidera Kardoša (1977).

Na ilustráciu vyberáme hodnotenie výkonu speváckeho zboru Plameň pod Klocháňovým vedením zo súťaže *Mládež spieva* z roku 1972:

*„PLAMENĚ – dievčenský spevácky zbor z Bratislavy pracuje už 12 rokov. Jeho dramaturgia je pestrá a interpretácia detailne hlasovo a výrazovo podaná. Práca dirigenta Jozefa Klocháňa si zaslúži obdiv a uznanie. Na každej skladbe ukázal dôkladnú prípravu telesa. Je príkladom nezištnej práce človeka zapáleného pre vec, dávajúceho celé snaženie do služieb hudobnej výchovy detí. Za spontánny, disciplinovaný a bezchybný prejav dostal PLAMENĚ diplom a cenu SSH za výrazné dirigentské poňatie repertoáru. Dirigent dostal cenu za hudobno-pedagogickú a výchovnú činnosť.“*²⁰

Dňa 8. apríla 1973 získal spevácky zbor pod Klocháňovým vedením cenu za umeleckú a výchovnú činnosť na deviatom ročníku súťaže *O zlatý veniec mesta Bratislavy*.²¹

So speváckym zborom Plameň zrealizoval aj nahrávky na vinylové platne, napríklad vo vydavateľstve Supraphon nahral „Dve vianočné koledy“ s dielami Tibora Andrašovana a Dezidera Kardoša (1966), na platni „Tichá noc“ nahral koledu *Nesiem Vám noviny* so sólistkou Alžbetou Svobodovou (1966) alebo sa podieľal na realizácii nahrávky platne s názvom „Pavúk a mušky“ (1967). Posledná menovaná platňa vznikla v spolupráci s orchestrom Slovenskej filharmónie a dirigentom Vlastimilom Horákom. Obsahuje detské zbory *Pavúk a mušky* a *Veverička a kukučky* Štefana Németha-Šamorínskeho, *Medvede a zajace* Jána Zimmera, *Stonožka* Júliusa Kowalského, *Žabky a bocian*

a *Ide vláček motoráček* Júliusa Letňana, *Mesiac a hviezdy* Ivana Hrušovského, *Prišli páni z Bratislavy a Svätenie jari* Milana Nováka a *Kráľovná* Alfréda Zemanovského.²² V roku 1974 so zborom nahral skladbu *Leto* Aliho Brezovského v podaní sólistu Vlada Oravca.

Svoje praktické skúsenosti a poznatky z dirigentskej praxe uverejňoval v časopisoch *Svet*, *Hudební výchova*, *Akcent*, *Vychovávateľ* a inde. Bol i členom redakčnej rady časopisov *Hudební výchova* a *Svet*. Centrom Klocháňovho záujmu ostali deti a ich hudobná kultivácia. Klocháňovo nezameniteľné majstrovstvo spočívalo v tom, že sa vedel prirodzeným spôsobom priblížiť deťom a za svoje poslanie si zvolil práve komponovanie pre najmenších. Spolupracoval s literátom Antonom Čobejom, autorom detských básní, ku ktorým komponoval hudbu. Celoživotnou záľubou autora sa stal proces komponovania ako určité dobrodružstvo, v ktorom na malej ploche musel motivovať a zaujať dieťa melódiou s precíznosťou prozodickej výstavby primeraného literárneho textu. Pomohlo mu i to, že bol znalcom fonetiky a intonácie slovenských ľudových piesní. S Ondrejom Franciscim, zbormajstrom detského zboru Československého rozhlasu v Bratislave, realizoval potulky po Slovensku. Obaja tak získali cenný materiál v podobe ľudových piesní, ich intonačných zvláštností a metamorfóz. Klocháňova zberateľská činnosť je pomerne neznáma, tak ako v pozadí ostali Klocháňove jedinečné zápisy a úpravy goralských piesní.

Zvláštnu pozornosť v propagácii hudobnej výchovy si zaslúži Klocháňova spolupráca s televíziou a rozhlasom. V rozhlase pripravoval relácie pre žiakov základných škôl. Relácie sa zameriavali na nácvik piesní (jedna relácia polročne) a na rozširovanie hudobných vedomostí a schopností, na analýzu a počúvanie skladieb.²³ Strojopisné scenáre realizovaných i nerealizovaných rozhlasových relácií sa zachovali v osobnom fonde Jozefa Klocháňa v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine. Podobne sa zachovali strojopisné štúdie *Odborná učebňa hudobnej výchovy*, *Spevácka činnosť detí predškolského veku*, *Metodika hospitačnej činnosti na hodinách hudobnej výchovy na ZDŠ* a iné.

Klocháň je autorom detských, tanečných a pochodových piesní a zborov, napríklad *Mojej mamičke* (vyd. 1941), *Pieseň o mamičke*,²⁴ *Máj*, *Maškrtná mucha*, *Nad poľami*, *Pod briezokou*, *Radujme sa, jar je tu!* (1978), *Šťastné deti* (1979), *Kukulienka* (1982), *Bábika* (1988), *Jeden, dva, tri, štyri, päť* (1988), *Kotrmelec v tráve* (1988), *Mama moja zlatá* (1988), tanečná pieseň *Mám pri hrone chatu*, tanečná pieseň *Moje pekné dievčatko* (1955),²⁵ *Rozkvitol nám podbeľ* (1988), *Urobím si snehuliaka* (1988), *Vitaj, naša milá Zornička* (1988), *Záhady našej záhrady* (1988), *Prileteli vtáčky* (1990), *Nový rok* (1991), *Už sme doma z výletu* (1991), *Pomôžte im, dobré deti* (1992), *Serenáda*, *Snehuliak* (1992), *O zvieratkách* (1992), *Nech si letia* (1993), foxtrot *Moje pekné dievčatko* (1955),²⁶ *Ja som tenká, vysoká*, *Venite Adoremus* (*Adeste fideles*),²⁷ *Ja v sadočke byla*, *Ej, hora, hora...* pieseň k oslave SNP pre miešaný zbor na slová Alojza Čobeja, *Guten Abend* (nemecká ľudová koleda v úprave pre sólo so sprievodom detského zboru), *Starý náš*, *Svieť mesiačik* (poľská ľudová pieseň), *Vítanie jari*²⁸ (cyklus piesní pre detský zbor a ľudový súbor), *Zimná cesta*,²⁹ *Dievčenské starosti* (úprava ľudovej piesne *Môj otec, moja mať* pre dievčenský zbor so sólom), *Spoza Babiej Gury* pre sólo, zbor a orchester, *Špivanky z Cejkova* pre sólo, zbor a orchester a iné. V rukopise sa zachovala Klocháňova rozsiahlejšia skladba *Mojej mamičke. Pieseň pre sólo tenor a sláčikové kvinteto*.³⁰ Niektoré piesne vyšli v detských časopisoch *Včielka* a *Zornička*, ale aj v *Estetickej výchove* a inde. Bol autorom textu piesne *Spievam piesne mladým srdciam*, autorom hudby bol Július Mőži.³¹ Zvláštnu skupinu

tvoria úpravy skladieb a ľudových piesní pre akordeón (harmoniku), spev a prípadne aj pre zbor alebo ďalší inštrumentálny nástroj. Spomeňme aspoň piesne *O čom snívajú deti* Arama Chačaturjana, *Pionierska vatra* Vana Muradeliho, poľské piesne *Prečo si k nám neprišiel* a *To i hola* a mnohé iné.

Zostavil zborníky a metodické príručky, napr. *Dialkový kurz mladých fanfáristov* (Bratislava, 1954), *Dialkový kurz mladých bubeníkov* (Bratislava, 1954), *K otázkam estetickéj výchovy* (1967), *Zborník piesní a skladieb pre detské spevácke zbory* (1967),³² *Zborník piesní a skladieb pre detské zbory* (1968),³³ *Zborník piesní a skladieb pre detské zbory* (1970),³⁴ *Dievčenský spevácky zbor Plameň II. diel. Výber z repertoáru* (1977), *Antológia piesní a zborov Dievčenský spevácky zbor Plameň III. diel. Výber z repertoáru* (1977),³⁵ *Výchovnovzdelávací program pre záujmový útvar Spev pre žiakov 1. až 4. ročníka ZŠ* (Bratislava, 1980), *Na každý deň pesnička* (1989), *Kto za pravdu horí* (1990) a iné. V publikácii *Výchovnovzdelávací program pre záujmový útvar Spev pre žiakov 1. až 4. ročníka ZŠ* uverejnil teoreticko-metodické poznámky o vedení speváckeho zboru s cieľmi a úlohami, vzor ročného programu a praktické notové prílohy.

Pôsobil ako člen Výboru Slovenskej spoločnosti pre hudobnú výchovu a zodpovedal za organizovanie odborných seminárov a školení. V roku 1969 získal Jozef Klocháň Výročnú cenu Slovenskej spoločnosti pre hudobnú výchovu za úspešné cykly televíznych a rozhlasových relácií *Hudobná výchova pre ZDŠ* a roku 1976 získal Výročnú cenu Slovenskej spoločnosti pre hudobnú výchovu pri príležitosti životného jubilea s prihladením na dlhoročnú prácu v oblasti zborového spevu a hudobnej výchovy.³⁶

Klochánov záujem o propagáciu, popularizáciu a napredovanie hudobnej výchovy, ako aj jej začlenenie do širšieho povedomia ľudí, vyvrcholil v myšlienke vytvoriť celoslovenskú súťaž spevákov. Na sklonku svojho života stál pri zrode speváckej súťaže Slávik Slovenska, ktorej realizácie sa už nedožil. Zomrel 21. marca 1991 v Bratislave. Na obdobie príprav dispozícií súťaže v roku 1990 si spomína Peter Štilicha nasledujúco:

„Myšlienka na spevácku súťaž detí vo mne dozrievala dlho, ale naplno skrsla vo chvíli, keď sme sa v redakcii časopisu Zornička mohli slobodne rozhodovať, čo chceme a budeme robiť. Bolo to v roku 1990 a ako s prvým som myšlienku speváckej súťaže konzultoval s prof. Jozefom Klocháňom. Príležitostne nás tento hudobný pedagóg a zakladajúci člen Speváckeho zboru slovenských učiteľov navštevoval a šarmantne nás častoval obľúbenou otázkou: „A Zornička ešte spieva?“ Myšlienkou založiť pri časopise celoslovenskú súťaž sa priam nadchol! Ani nie o týždeň som mal na stole prvý spevníček povinného repertoáru Zorničkinho slávika z jeho dielne. Žiaľ, vyvrcholenia prvého ročníka slávika sa vinou tragickej udalosti nedočkal...“³⁷

Ambície Jozefa Klocháňa boli naplnené konkrétnymi krokmi, ktoré ho na rôznych pracovných postoch viedli vždy k deťom. Počas svojho aktívneho života síce vystriedal niekoľko zamestnaní, ale poslanie ostalo vždy jedno: hudobná výchova a hudobná kultivácia detí predškolského, nižšieho a vyššieho školského veku. Napíňal tým nie jednoduchú myšlienku tzv. „spievajúcej školy“ s cieľom všestranného harmonického rozvoja človeka. Prax hudobného pedagóga ho presvedčila o tom, že základ tohto rozvoja je v predškolskom veku, tak ako to dokumentuje vo svojom celoživotnom kréde:

„... Dlhoročné skúsenosti hudobného pedagóga ma priviedli k poznaniu, že predškolský vek je najideálnejšie obdobie na utváranie základov pre všestranný harmonický rozvoj človeka. Pod vedením skúseného pedagóga je dieťa schopné

úspešne objavovať neznámo, krásu, dobro. Zmysel pre spravodlivosť, čistý cit sú mu prirodzené. Aby sa dieťa plnohodnotne rozvíjalo, potrebuje na to dostatok rôznorodých zážitkov a podnecujúcu motiváciu. Jednou z prirodzených ciest k šťastnému životu detí je práve hudobný zážitok. Piesne, tanec, hudba im umožňujú získať nové estetické a etické zážitky a poznatky, napomáhajú pri získavaní vnútornej rovnováhy, podnecujú k aktívnemu vyjadreniu citov a pocitov, motivujú deti k fantazijným predstavám a tvorivým činnostiam, vyvolávajú uvoľnenie, pocit pohody, pokoja a vnútorného naplnenia.⁴³⁸

POZNÁMKY

- 1 Obec sa pôvodne nazývala Mutné. Podobne liptovská obec Závažná Poruba sa nazývala Zavážna Poruba, pretože leží Za Váhom.
- 2 Na Šafárikovom čl. štátnom reálnom Gymnázii v Prešove vyučoval hudbu Alojz Kubišta, pedagóg hudobnej školy v Prešove. Na prešovskom Gymnázii študovali aj Jozefovi starší bratia Vilém, Ján a Valerián. PRCHLÍK, František: *IV. ročná zpráva Šafárikovho československého štátneho reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1922 – 23*. Prešov: Kníhtlačiareň svätého Mikuláša, 1923, 24 s. Brat Valerián Klocháň neskôr účinkoval ako riaditeľ Štátnej meštianskej školy v Chtelnici (1943 – 1950), bol hudobníkom a dirigentom dychovej hudby.
- 3 KLOCHÁŇ, Jozef: *Spevácka činnosť detí predškolského veku*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine, Fond Jozef Klocháň, signatúra A CLXXXIII 1 – 19.
- 4 FEDOR, Viliam: *Metodika hudobnej výchovy. Príručka pre učiteľov všeobecno-vzdelávacích škôl*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1954, 204 s. K žiakom Viliama Fedora patrila generácia pedagógov hudobnej výchovy Miroslav Filip, Eduard Gábor, Zdenka Ivaničková, Kristína Izáková, Sylvia Janičková, Ľubica Kopinová, Ladislav Leng, Teodor Lipták, František Matúš, Alexander Melicher, Eva Michalová, Emil Michl, Alexander Móži, Alfonz Poliak, Tibor Sedlický, Ján Schultz, Eugen Száraz, Mária Žikavská a iní. KOLOŠTOVÁ, Marianna: K 100. výročiu narodenia Viliama Fedora. Viliam Fedor a jeho prínos k spolupráci s českými hudobnými pedagógmi. In: *Hudobní výchova. Časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*, 2013, č. 4, s. 63 – 64.
- 5 KLOCHÁŇ, Jozef: *Dievčenský spevácky zbor Plameň. I. diel Metodický almanach*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1977, s. 11.
- 6 Po Klocháňovi pôsobil v Matici slovenskej Bohuslav Valaštan (od 17. decembra 1945), ktorý sa stal redaktorom hudobných publikácií a v tlačiarni Neografia založil nototlač. V ďalšom martinskom vydavateľstve Osveta ako redaktori hudobní pôsobili Karol Pádívý, Dezider Nágel, Ľudovít Štasel (1953 – 1959), Július Batel (od 1954), Martin Jančuška a iní.
- 7 SEDLICKÝ, Tibor: Spomienky. In: KLOCHÁŇ, Jozef – TORZEWSKI, Katarína: *Spevom k šťastiu detí*. Bratislava: Červienka, 2000, s. 6 – 7.
- 8 JAKUBCOVÁ, Dana: V spomienkach na Belgicko. In: *Hudobný život*, roč. 7, č. 2, 20. 1. 1975, s. 2.
- 9 GRIMM, Branislav: Hudobný život v Senici. Prvé školské spevácke zbory. In: *Naša Senica. Informačný mesačník mesta Senica*, 2012, roč. 35, č. 8, s. 11.
- 10 -az-: Prázdňinové školenie dirigentov detských speváckych zborov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 16, 28. 8. 1970, s. 2.
- 11 -tok-: Príspevok k výchove amatérskych zbornajstrov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 19, 9. 10. 1970, s. 2.
- 12 ZÁVODSKÝ, Anton: Školská hudobná výchova: Školenia. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 16, 4. 9. 1972, s. 2 – 3.
- 13 ZÁVODSKÝ, Anton: Školská hudobná výchova: Školenia. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 16, 4. 9. 1972, s. 2 – 3.
- 14 JAKUBCOVÁ, Dana: Školská hudobná výchova: Školenia. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 16, 4. 9. 1972, s. 3.
- 15 MESÁROŠOVÁ, Marcella: Mladosť v Ružomberku. In: *Hudobný život*, roč. 6, č. 12, 24. 6. 1974, s. 7.

- ¹⁶ Dostupné na: <http://hudbavbratislave.webnode.sk/products/a1967/>.
- ¹⁷ BOHÁČIK, Ján: Školské súbory v aktivite. In: *Hudobný život*, č. 12, 18. 7. 1969, s. 4.
- ¹⁸ B. m.: Súčasťou osláv Dní oslobodenia... In: *Hudobný život*, roč. 10, č. 9, 10. 5. 1978, s. 5.
- ¹⁹ KRÍŠTOF, Anton: Rekapitulácia speváckych zborov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 24, 18. 12. 1970, s. 2.
- ²⁰ GILÁNIOVÁ, Naďa: Mládež spieva. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 14, 24. 7. 1972, s. 5.
- ²¹ BUJNICKÁ, N.: Zlatý veniec. In: *Hudobný život*, roč. 5, č. 9, 14. 5. 1973, s. 7.
- ²² Supraphon číslo platne 03150.
- ²³ -ds-: Hudobná výchova v rozhlase. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 14, 17. 12. 1970, s. 2.
- ²⁴ Jozef Klocháň je autorom textu aj hudby piesne. Pieseň interpretoval František Krištof Veselý. Pieseň nahrala firma Polydor (1942) pod číslom 4072.
- ²⁵ Pieseň nahral Tanečný orchester Jaroslava Laifera (1955) vo vydavateľstve Supraphon pod číslom 51849-M.
- ²⁶ Foxtrot nahral Tanečný orchester Jaroslava Laifera v interpretácii Jozefa Kuchára.
- ²⁷ Zbor je v repertoári speváckeho zboru Collegium cantus pri Dome Matice slovenskej a Miestnom odbore Matice slovenskej v Banskej Bystrici.
- ²⁸ Pieseň bola evidovaná v Hudobnom archíve Československého rozhlasu v Bratislave.
- ²⁹ Pieseň *Zimná cesta* pre detský zbor vznikla na text Alexandra Sergejeviča Puškina v preklade Jarka Elena. Publikovaná bola v *Estetickej výchove 1971 – 1972*, č. 3, s. 71.
- ³⁰ Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine, Fond Jozef Klocháň A CLXXXII/1 – 2.
- ³¹ Pieseň naspievala Melánia Olláryová (1955) s Tanečným orchestrom Jaroslava Laifera. Pieseň vyšla vo vydavateľstve Supraphon pod číslom 51950-M.
- ³² V zborníku publikoval úpravy piesní P. Chadžijeva *Vlast' moja a Máj*, vlastné skladby *Svadobná z hornej Oravy, Ja som tenká, vysoká, Prší, prší, Nad poľami* v úprave pre dievčenský zbor a černoškú uspávanku v úprave pre detský zbor a sólo s klavírnym sprievodom *Oh, my baby*. V zborníku boli uverejnené skladby Ladislava Burlasa, Bartolomeja Urbanca, Dezidera Kardoša, Zdenka Mikulu, Jána Valaštana-Dolinského, Petra Ebena, Zdenka Lukáša, Františka Lýska a iných.
- ³³ V zborníku vyšli Klocháňove skladby *Za Starú Breclavú* pre trojhlas a sólo a trojhlasný zbor *Prší, prší*, ako aj skladby Ladislava Burlasa, Jaroslava Křičku, Bohuslava Martinů, Zoltána Kodály a i.
- ³⁴ V zborníku bola zverejnená Klocháňova pieseň *Svadobná z hornej Oravy*. Publikované boli skladby Alfréda Zemanovského, Petra Ebena, Ondreja Francisciho a i.
- ³⁵ Zborník obsahuje skladby Ivana Luknára, Milana Nováka, Lajosa Bárdosa, Jiřího Matysa, Ondreja Dema, Bartolomeja Urbanca, Eugena Suchoňa a ďalších, ako aj Klocháňove skladby *Pod briezku, Sviet, mesiačik, Za Starú Breclavú*, a dve Klocháňove piesne so sprievodom gitary *Dve ruské romance a Nostalgia*.
- ³⁶ SEDLICKÝ, Tibor: Slovenská spoločnosť pre hudobnú výchovu (vznik – činnosť – zánik). In: SEDLÁKOVÁ, Viera (ed.): *Hudobný archív 15*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2005, s. 150 – 180.
- ³⁷ ŠTILICHA, Peter: *Keď zatrillkuje slávik*. Dostupné na: <http://slavikslovenska.org/historia.htm>.
- ³⁸ KLOCHÁŇ, Jozef: Vyznanie. In: KLOCHÁŇ, Jozef – TORZEWSKI, Katarína. *Spevom k šťastiu detí*. Bratislava: Červienka, 2000, s. 10.

LITERATÚRA

- az-: Prázdninové školenie dirigentov detských speváckych zborov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 16, 28. 8. 1970, s. 2.
- B. m.: Súčasťou osláv Dní oslobodenia... In: *Hudobný život*, roč. 10, č. 9, 10. 5. 1978, s. 5.
- B. m.: *Zborník piesní a skladieb pre detské spevácke zbory*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 73 s.
- B. m.: *Zborník piesní a skladieb pre detský zbor*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1968, 48 s.
- B. m.: *Zborník piesní a skladieb pre detské zbory*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1970, 17 s.
- Biografický lexikón Slovenska IV. Ch – Kl*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2010, s. 577, heslo Klocháň Jozef.

- BOHÁČIK, Ján: Školské súbory v aktivite. In: *Hudobný život*, č. 12, 18. 7. 1969, s. 4.
- ds-: Hudobná výchova v rozhlase. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 14, 17. 12. 1970, s. 2.
- BUJNICKÁ, N.: Zlatý veniec. In: *Hudobný život*, roč. 5, č. 9, 14. 5. 1973, s. 7.
- FEDOR, Viliam: *Metodika hudobnej výchovy. Príručka pre učiteľov všeobecnovzdelávacích škôl*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1954, 204 s.
- FEDOR, Viliam – KLOCHÁŇ, Jozef: Učiteľom v 1. – 5. ročníku ZDŠ. In: *Hudobná výchova. Príloha Slovenskej hudby – časopisu Zväzu slovenských skladateľov*, 1965, roč. 9, č. 6, s. 17 – 20.
- GILÁNIOVÁ, Naďa: Mládež spieva. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 14, 24. 7. 1972, s. 5.
- GRIMM, Branislav: Hudobný život v Senici. Prvé školské spevácke zbory. In: *Naša Senica. Informačný mesačník mesta Senica*, roč. 35, 2012, č. 8, s. 11.
- JAKUBCOVÁ, Dana: Školská hudobná výchova: Školenia. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 16, 4. 9. 1972, s. 3.
- JAKUBCOVÁ, Dana: V spomienkach na Belgicko. In: *Hudobný život*, roč. 7, č. 2, 20. 1. 1975, s. 2.
- JANEK, Jozef: Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule – liaheň slovenských hudobníkov a spevákov. In: *Hudobný život*, roč. 17, č. 3, 18. 2. 1985.
- KOLOŠTOVÁ, Marianna: K 100. výročiu narodenia Viliama Fedora. Viliam Fedor a jeho prínos k spolupráci s českými hudobnými pedagógmi. In: *Hudební výchova. Časopis pro hudební a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*, 2013, č. 4, s. 63 – 64.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Delené skúšky alebo nácvik viachlasu v pléne zboru. In: *Rytmus*, 1971, č. 3, s. 27 – 28.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Dievčenský spevácky zbor Plameň. I. diel. Metodický almanach*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1977, 182 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Dievčenský spevácky zbor Plameň. II. diel. Výber z repertoáru*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1977.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Diskusia sa týmto nekončí. In: *Slovenská hudba – časopis Zväzu slovenských skladateľov*, roč. 8, 1964, č. 10, s. 294 – 296.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Hudobné a spevácke krúžky v Pionierskom dome Kl. Gottwalda v Bratislave. In: *Slovenská hudba – časopis Zväzu slovenských skladateľov*, roč. 1, 1957, č. 7, s. 206 – 209.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Metodika hospitačnej činnosti na hodinách hudobnej výchovy na ZDŠ*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine. Fond Jozef Klocháň.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Na každý deň pesnička. Zborník detských piesní k výchovno-vzdelávaciemu programu pre záujmové útvary spevácke žiakov 1. – 4. ročníka ZŠ*. Bratislava: Smena, 1989, 71 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Na pomoc pionierskym domom. Dialkový kurz mladých bubeníkov*. Bratislava: Pioniersky dom Klementa Gottwalda, 1954, 9 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Na pomoc pionierskym domom. Dialkový kurz mladých fanfáristov*. Bratislava: Pioniersky dom Klementa Gottwalda, 1954, 14 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Odborná učebňa hudobnej výchovy*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine. Fond Jozef Klocháň.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Poznámky k hudobnej a receptívnej výchove. In: *Vychovávateľ* 62 – 63, č. 4, s. 107 – 108.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Spev a hudba v STM*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine. Fond Jozef Klocháň.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Spevácka činnosť detí predškolského veku*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine. Fond Jozef Klocháň.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Spievajme s priateľmi – základný študijný materiál pre školenie dirigentov. In: *Hudobno-pedagogické variácie. Časopis Slovenskej spoločnosti pre hudobnú výchovu*, 1979, č. 7.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Súčasné problémy hudobnej výchovy na ZDŠ a najbližšie úlohy. In: *Ročenka Československej spoločnosti pre hudobnú výchovu 1970 – 1971*, s. 39.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Tematická osnova učiva HV v 8. roč. na II. polrok. In: *Hudobná výchova. Príloha Slovenskej hudby – časopisu Zväzu slovenských skladateľov*, roč. 9, 1965, č. 2, s. 3 – 4.

- KLOCHÁŇ, Jozef: Tematický plán hudobnej výchovy pre 9. ročník ZDŠ – II. polrok. In: *Hudobná výchova. Príloha Slovenskej hudby – časopisu Zväzu slovenských skladateľov*, roč. 9, 1965, č. 3, s. 7 – 8.
- KLOCHÁŇ, Jozef: Vyznanie. In: KLOCHÁŇ, Jozef – TORZEWSKI, Katarína. *Spevom k šťastiu detí*. Bratislava: Červienka, 2000, s. 10 – 11.
- KLOCHÁŇ, Jozef a kol.: *Výchovnovzdelávací program pre záujmový útvar Spev pre žiakov 1. až 4. ročníka ZŠ*. Bratislava: Ústredný dom pionierov a mládeže Klementa Gottwalda, 1980, 160 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Výchovnovzdelávací program pre záujmový útvar Spev – určený pre žiakov 1. až 4. ročníka ZŠ*. Bratislava: Smena, 1980, zv. 13, 161 s.
- KLOCHÁŇ, Jozef: *Za pesničkou – návrh na rozhlasovú reláciu*. [Strojopis.] Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine. Fond Jozef Klocháň.
- KLOCHÁŇ, Jozef – DUBECKÝ, Karol: Diskusia 64. Pomôcky hudobnej výchovy na našich školách. In: *Slovenská hudba – časopis Zväzu slovenských skladateľov*, roč. 8, 1964, č. 7, s. 210 – 211.
- KLOCHÁŇ, Jozef – TORZEWSKI, Katarína: *Spevom k šťastiu detí*. Bratislava: Červienka, 2000, 124 s.
- KRIŠTOF, Anton: Rekapitulácia speváckych zborov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 24, 18. 12. 1970, s. 2.
- MAŤOVČÍK, Augustín: *Slovník dejateľov hornej Oravy*. Námestovo: Malé vydavateľstvo poézie, 1994, 108 s.
- MESÁROŠOVÁ, Marcella: Mladosť v Ružomberku. In: *Hudobný život*, roč. 6, č. 12, 24. 6. 1974, s. 7.
- PRCHLÍK, František: *IV. ročná zpráva Šafárikovho československého štátneho reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1922 – 23*. Prešov: Kníhtlačiareň Svätého Mikuláša, 1923, 24 s.
- SEDLICKÝ, Tibor: Slovenská spoločnosť pre hudobnú výchovu (vznik – činnosť – zánik). In: SEDLÁKOVÁ, Viera (ed.): *Hudobný archív 15*. Martin: Slovenská národná knižnica, 2005, s. 150 – 180.
- SEDLICKÝ, Tibor: Spomienky. In: KLOCHÁŇ, Jozef – TORZEWSKI, Katarína. *Spevom k šťastiu detí*. Bratislava: Červienka, 2000, s. 6 – 7.
- ŠTILICHA, Peter: *Keď zatrilluje slávik*. Dostupné na: <http://slavikslovenska.org/historia.htm>.
<http://hudbavbratislave.webnode.sk/products/a1967/>.
- tok-: Príspevok k výchove amatérskych zbormajstrov. In: *Hudobný život*, roč. 2, č. 19, 9. 10. 1970, s. 2.
- ZÁVODSKÝ, Anton: Školská hudobná výchova: Školenia. In: *Hudobný život*, roč. 4, č. 16, 4. 9. 1972, s. 2 a 3.
- ZEMANOVSKÝ, Alfréd: Jubilejný Zlatý veniec. In: *Hudobný život*, roč. 6, č. 10, 27. 5. 1974, s. 4.
- ZEMANOVSKÝ, Alfréd: Reminiscencie na Zlatý veniec mesta Bratislavy '73. In: *Rytmus – časopis pre hudobné, spevácke a tanečné súbory záujmovej umeleckej činnosti*, 1973, č. 6, s. 18 – 19.

PRAMENE

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice v Martine, Fond Jozef Klocháň A CLXXXII.

Obr. 1: Jozef Klocháň z mladších rokov. Literárny archív SNK v Martine. Signatúra A CLXXXII/1-39

Obr. 2: Jozef Klocháň počas pôsobenia v Slovenskej filharmónii. Literárny archív SNK v Martine. Signatúra A CLXXXII/1-38

Svadobná

(z hornej Oravy)

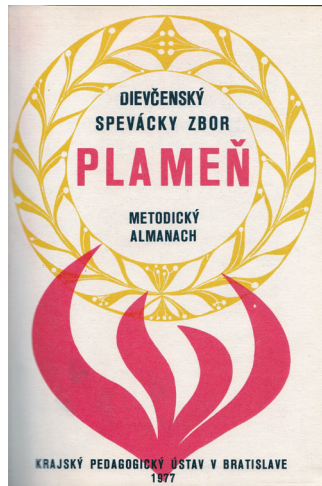
Volne *mf* Jozef Klocháň:

1. Zboham o-slá-vaj-te, hej, mamički-ne práhy, čo vás pre-krača-li,
 2. Zbohom o-slá-vaj-te, hej, mamički-ne klucky, čo vás za-tvá-ra-li

mo-je bie-le no-hy, čo vás prekračali, moje bie-le no-hy!
 ma-je bie-le ru-čky, čo vás za-tvá-ra-li, moje bie-le ru-čky!

3. Ni-ko-ho mi nie žal, hej, len mojej ma-te-re, klože jej na starosť
 košielku o-pe-rie? klože jej na starosť košielku o-pe-rie?

Obr. 3: Jozef Klocháň: *Svadobná*. Uverejnená v Zborníku piesní a skladieb pre detské zbory (Bratislava 1970). Literárny archív SNK v Martine. Signatúra A CLXXXII/1-67

Obr. 5: Jozef Klocháň: Titulný list *Metodického almanachu* (1977)

Obr. 6: Jozef Klocháň: *Na pomoc pionierskym domom. Dialkový kurz mladých bubeníkov* (1954)

SUMMARY

Musical Schooling as “Conducted” by Jozef Klocháň

Jozef Klocháň belonged to the generation of the founders of a modern music education system in Slovakia. Being a pupil of Viliam Fedor, the author of the first Methodology of Music Education (Metodika hudobnej výchovy, 1954) in the former Czechoslovakia, he developed an activity-based character of musical schooling. He focused on the children's choral singing and media (radio) as the means supporting the development of the musicality of children and youth. Later his interest in promotion and popularization of music and singing resulted in the organizing the national singing competition Slovakia's Nightingale (Slávik Slovenska). In the study we outline the variability of Jozef Klocháň's activities regarding the school and after-school music education. Using Klocháň's example we sketch an image of music education and cultivation of children and youth in the 1960s and 1970s in Slovakia.

Keywords

Jozef Klocháň; music education system; methodology of music